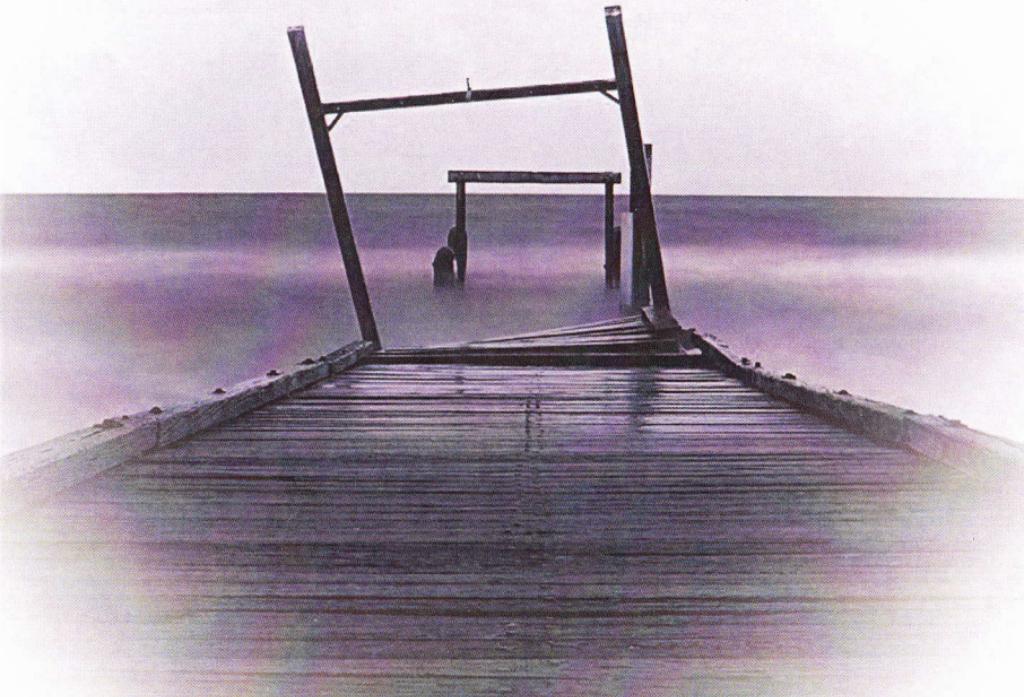

NICOLAE BREBAN

COLECȚIA ISTORIA MENTALITĂȚILOR

O ISTORIE DRAMATICĂ A PREZENTULUI

CONTEMPORANUL

NICOLAE BREBAN

aceasta este o poveste care se petrece într-o lume în care nu există lume fizică reală, ci doar o lume spirituală, o lume de fantasie, unde totul este posibil și niciun lucru nu poate fi său imposibil. În lumea lui Breban, unde lumea fizică nu există, totuși există o lume spirituală, unde totul este posibil și niciun lucru nu poate fi său imposibil. În lumea lui Breban, unde lumea fizică nu există, totuși există o lume spirituală, unde totul este posibil și niciun lucru nu poate fi său imposibil. În lumea lui Breban, unde lumea fizică nu există, totuși există o lume spirituală, unde totul este posibil și niciun lucru nu poate fi său imposibil.

O istorie dramatică a prezentului

Aventurierii politicii românești

Ediția a II-a

Cuprins

Identitatea românească	7
Un hybris colectiv	37
Din lacrimă născut.....	123
Stalinism	155
Post-stalinism.....	221
<i>Elogiul dictaturii</i>	271
Prezentul	307
Specificul național.....	361

Identitatea românească

Încă o dată, romancierul care sunt se simte ispitit să iasă din lumea sa amplă, ficțională, în încercarea de a descrie o altă lume, cea care trece în ochii tuturor drept reală – lumea politicii, socială, istorică, evenimentială. Ispitit încă o dată de cântecul de sirena – mai degrabă alarmant decât atrăgător! – al crizelor prin care a trecut comunitatea de limbă și de istorie căreia aparțin. Astfel, aflat în depărtare, în orgoliosul Paris al Franței, alarmat grav – dar altfel decât nu puțini care credeau că România se află într-un impas fatal! – de ultimul deceniu al dictaturii ceaușiste, am scris *Spiritul românesc în fața unei dictaturi*, încercând nu atât o analiză a prezentului politic al deceniului nouă românesc, cât mai ales încercând să înțeleg, în maniera mea, felul în care reacționăm noi, români, și mai ales elitele noastre, politice, culturale, la un tip sau altul de dictatură, indiferent de secol sau de culoarea politică a puterii politice.

Apoi, după Revoluție, am propus eseul *Vinovați fără vină*, alarmat de data aceasta de confuziile destul de grave pe care le trăiau mulți dintre cei care aveau frâiele puterii – ale executivului, dar și cele indirecțe, ale influenței prin mass-media și alte mijloace! – în detectarea relelor și obstacolelor care ne împiedică să păsim mai decis pe calea democrației. În acest eseu atrăgeam deja atenția asupra faptului că în analiza publică sunt luate în discuție mereu și mereu doar relele de suprafață și contondente, ca să le zic

aşa, ignorându-se cele de fund, organice, după părerea mea, care țineau de o recentă, prea-recentă constituire a noastră într-un stat modern și unitar al României – caz comun cu cel al Italiei și Germaniei moderne! – fapt care a condus și în istoria acestor țări citate mai sus, dar și în cazul nostru, la unele grave derapaje și crize ale drumului spre democrație. În acest eseu abordam între altele și problema identității ca una încă reală, acut reală și departe de a fi rezolvată, într-o manieră sau alta.

Chiar și în eseul publicat de curând la Editura Ideea europeană! – *Trădarea criticii*, deși acolo mă ocup mai ales de problema receptării literaturii naționale de cei în drept s-o facă – ating în finalul cărții și această problemă, cea a identității, care, cum o vedem azi, interesează acut și alte state europene, mai vechi, mai stabile și mai orgolioase decât al nostru în ceea ce privește statutul lor în istorie și conștiință – mă refer la Franța.

În textul care urmează, voi străbate, oarecum ca un istoric, unele etape și zguduiri ale istoriei naționale, după constituirea noastră într-un stat unitar și modern la 1918, la Alba Iulia, dar pe aceste crize, boli sau catastrofe, cum vreți să le numim, le voi trata mai ales cu uneltele analistului psihologic și ale comentatorului epic care mă simt. Încercând cu puterea de abstracție care mi s-a conferit prin naștere, dar și printr-un lung exercițiu profesional, să mă detașez calm și atent de realitatea imediată, cea care întunecă și nu rareori falsifică binișor optica multor actanți, ca să le zicem așa, ai prezentului. Și de aceea, în finalul cărții citate mai sus, *Trădarea criticii*, am intitulat ultimul capitol *Stafia libertății*, propunând o metaforă globală și ilustrativă, sugestivă, pentru ceea ce trăim noi, români, de vreo două decenii, de la miraculosul 22 Decembrie '89. Deoarece autorul care sunt încă nu poate să credă că ceea ce trăim noi și construim în aceste două decenii de libertate, de precară democrație și confuzie a valorilor și a modelelor sociale și umane este ceea ce vrea și dorește cu adevărat, în esență sa, comunitatea noastră, cea românească.

De unde, nu-i aşa, instalarea unui tot mai adânc și general spirit sceptic, ne-cooperant, nu numai al multor tineri ce-și folosesc libertatea de călătorie pentru a-și căuta destinul pe alte plăiuri, dar și al multora, legați de pământ, de cultul istoriei și al strămoșilor, poate chiar și de mândria de a apartine unei națiuni care și-a cucerit dreptul *de a fi*, posesoare a unui teritoriu bogat și capabilă de creație înaltă culturală, capabilă, credem noi încă o dată, de a crea forme reale de civilizație și democrație.

Mișcarea legionară, dictatura lui Carol II, cele două, comuniste, ale lui Gh. Dej și Ceaușescu, ca și convulsiile, ca să le zicem aşa, post-revolutionare, iată câteva din momentele istoriei oarecum recente ale României care ne vor da ocazia să ne spunem părerea și să încercăm a propune, cu prudență și calmul care ne-au caracterizat, cred eu, uneori, dar și cu acel gram de onestitate care, vai, lipsește adesea, chiar și la vârf sau la vârfuri – o analiză, o descriere și, în fapt, o interpretare, adesea alta decât cea vehiculată în exces de unele capete influente sau de mediile de informare. (Ele însese aflate la rândul lor într-o etapă primă, credem noi, incapabile de a-și aroga misia pe care o pretind de a informa, veghea și instrui, după modelul colegilor de prestigiu din presa apuseană; încă aservite prea mult publicitații, deci comerțului, prea direct dependente de ceea ce se vinde, propunând obositelor false modele care ar trebui să-i atragă mai ales pe consumatorii de joasă și amestecată categorie. Chiar și canalele televiziunii de stat, bugetare, care, în loc să le imite pe cele comerciale, ar trebui să îndrume norodul și să ne ajute să vedem cât de cât mai clar, nu numai fără amestecul și interesul direct al politicii, dar și scutindu-ne de reflexele grosolane și pagubitoare ale oricărei, ample, răsturnări de situație și de valori.)

Pentru a înțelege oarecum ce se întâmplă cu un organism amplu și complex, nu avem decât să-l comparăm cu o identitate mai simplă cea care începe mai comod în optica

privirii noastre analitice: dacă nu înțelegem sau interpretăm fals și la nesfârșit ceea ce se întâmplă cu o națiune, nu avem decât să facem o simplificatoare și poate salvatoare comparație cu un individ, cu reacțiile și cu vederile unui individ mediu, cu o persoană, lucru care ne poate ajuta în a distinge mai clar și mai repede ceea ce se întâmplă. Or, după lunga mea experiență cu oamenii vii, dar și cu cei ce-mi populează lumea mea fictională, romanesca, am putut constata, nu rareori cu o mărită surpriză, caracterul paradoxal al crizei, aproape al oricărei crize – și anume faptul că ea poate arăta tot atât de bine o dublă față: una negativă, dar și una benefică. O criză ne poate învăța însă și faptul că în lumea reală, dar și în cea a lumii marilor creatori de lumi epice, care ne sunt modele vii și intuitive de câteva secole, nu rareori, soluția sau soluțiile unor impasuri sau crize ce par de neocolit, blestemate sau fatidice, se află mai aproape decât credem. Doar că, atât în lumea fictională, cât și în cea reală, o criză sau un impas grav provoacă un tip de panică, de precipitare și confuzie a criteriilor, moment în care nu numai că nu sunt chemați să judece sau să consilieze cele mai calme și mai oneste spirite, dar se face apel la forme și la mijloace din cele mai aberante, nu departe de cele instinctuale, dacă acordăm acestui substantiv, *instinctul*, doar o denuminație joasă, negativă.

Această ultimă concluzie ne poate împiedica, uneori, în momente dificile, să refuzăm precipitarea, intrarea în orice stare și tip de panică, ca și recursul la clișee de comportament care se învecinează penibil cu fatalismul de orice fel sau cu sentințe ultimative și catastrofice. În eseul meu scris la Paris, la sfârșitul anilor optzeci, *Spiritul românesc...* începeam apărarea națiunii mele cu care mă simțeam solidar în criza gravă, cu aparențe catastrofice pe care o trăia, ultimul deceniu al dictaturii ceaușiste, cu un excurs despre frica, element organic, spuneam, al ființei noastre istorice. Nu intru de data aceasta în detaliile acestei analize, e suficient să adaug că și azi, la două decenii după eliberarea de orice fel de dictatură, încă o dată Frica, frica adâncă, ținând de

straturile inconștientului, e cea care, după părerea mea, ne îndrumă pașii. Și nu numai!

De aceea, în *Trădarea criticii*, vorbind despre identitate și problematica ei, am pus un semn de egalitate între ea și nesiguranță. Ca un semn și cauză majoră a ei, a identității la români (dacă mi se permite o totdeauna riscantă generalizare, mai ales când se aduc în discuție probleme de o asemenea anvergură!). Nesiguranța nu a originii noastre – deși am aflat-o destul de târziu, cu date și dovezi istorice, altele decât cele ale idiomului latin pe care îl vorbim de secole, dar în care scriem și tipărim doar de pe la începuturile secolului XIX! Nu de unde venim ne tulbură atât, se pare, și nici *încotro mergem* – pentru a relua încă o dată, titlul celebrului, amplului tablou al lui Gauguin *D'où venons nous?* *Que sommes nous? Où allons nous?* –, ci, mai ales, acel *que sommes nous, ce suntem noi*. Ușor se poate observa dubla semnificație a acestui *ce* care poate însemna și *cine*, dar și mai elementarul *ce*, inducând substanța, structura sau fiarea. Dacă, bineînteleș, îndrăznim o astfel de generalizare și abstractizare, cu atât mai mult cu cât, ceea ce aminteam mai sus, Unirea târzie, foarte târzie în raport cu alte state europene, vechi și mândre de a fi astfel, la noi, firea și reflexele profunde, adesea decisive ale românului nu sunt aceleași la cei care vin din cele trei mari provincii istorice, alipite secole la rând la trei imperii autocrate și profund antagonice, fapt care, cum se știe, a lăsat urme adânci în istorie, limbă, habitudini și modul de a gândi.

Nu cumva, frica, încă o dată frica – cea mică, cotidiană, comună și altora, dar și cea mare, Frica, cea care ne-a apăsat în istorie și pe care nu puțini cronicari și poeți o amintesc, ne împiedică și azi să gândim cu calm și să reacționăm cu justețe și raționalitate la noile forme de existență socială și umană pe care ni le propune nu numai istoria și prezentul comunității noastre, dar și continentul pe care trăim?! Frica de a rata încă o dată, cum o strigă nu puțini, frica de acea fatalitate și de acel lanț al catastrofelor care, pasămite, i-ar urmări pe români?